

Запорожченко О. В.,
кандидат філософських наук,
доцент кафедри української і всесвітньої історії та культури
Ізмаїльського державного гуманітарного університету

АНТРОПОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА НОВІ ОСВІТНІ СТРАТЕГІЇ

Анотація. У статті дається коротка характеристика особливостей інформаційного суспільства, особлива увага приділяється тому, як змінюється роль самої людини у процесах глобальної інформатизації. З одного боку, інформаційне суспільство дозволяє значно підвищити ефективність праці, розкрити потенціал особистості у вільній і творчій діяльності, проявити себе в інноваційній і науковій сферах. З іншого боку, саме людина в цих умовах може стати і чинником ризику. Вивченню антропологічних проблем інформаційної глобалізації та можливостям їх вирішення за допомогою нових стратегій освіти присвячено це дослідження.

Спираючись на результати фундаментальних досліджень закордонних теоретиків інформаційного суспільства, автор виділяє основну проблему – невідповідність самого суспільства до нових реалій інформаційної глобалізації. Е. Тоффлер дає назву цій проблемі – «шок майбутнього», яка міцно закріпилася в науковій літературі ХХІ століття. Аналіз літератури дозволяє встановити, що однією із проблем інформаційного суспільства є споживча система цінностей, яка була сформована ще у ХХ столітті. Однак саме в умовах стрімкого становлення інформаційного суспільства колишня система цінностей несе певну загрозу майбутньому цивілізації.

Також у статті розглядається проблема «інформаційного розриву», тобто нового типу соціальної нерівності, причиною якого є те, що частина населення не має належного рівня знань і навичок роботи з інформаційними технологіями, отже, не може адаптуватися до нових умов тотальної діджиталізації, як наслідок, маргіналізується. У контексті цієї проблеми всебічно розглядається феномен інформаційної культури особистості, показуються основні стратегічні напрями та ціннісні орієнтири її формування. Особлива увага приділяється новому типу етики – «інформаційній етиці». Обґрунтовується висновок про необхідність належної уваги до проблеми формування нової системи гуманістичних цінностей, яка б відповідала викликам інформаційної глобалізації, за допомогою нових стратегій, тенденцій і парадигм освіти. Розглядаються такі основні тенденції сучасної вищої освіти, як фундаменталізація, гуманітаризація, інформатизація, обґрунтовується доцільність синергетичної парадигми освіти, яка розглядає саму освіту як відкриту нелінійну систему, що самоорганізується. Саме така парадигма освіти більше відповідає запитам інформаційного суспільства, оскільки дозволяє значно збагатити наукову методологію і стимулювати проведення міждисциплінарних досліджень, що значно підвищить якість як технічної, так і соціально-гуманітарної освіти.

Ключові слова: інформаційне суспільство, інформатизація, інформаційна культура, антропологічні проблеми, освітні стратегії, гуманітаризація.

Постановка проблеми. Головними ознаками сучасного інформаційного суспільства є його планетарні масштаби, а також широке використання наукових знань і наукомістких інноваційних та високоефективних технологій, передусім інформаційних. Згідно із прогнозами теоретиків інформаційного суспільства Ф. Машлупа, К. Коями, Е. Масуди, З. Бжезинського, Д. Белла, Е. Тоффлера, Д. Лайона й ін., саме глобалізація, інформатизація та нові цифрові технології дозволять сформувати той новий тип суспільства, що докорінно змінить звичний спосіб життя і діяльності практично всього населення нашої планети [1, с. 82].

Ще одна важлива особливість інформаційної цивілізації полягає в тому, що в ній істотно зростає роль самої людини. Однак ця роль є неоднозначною. З одного боку, саме людина є головним ресурсом і чинником розвитку інформаційного суспільства, а з іншого боку, вона також є одним з основних чинників ризику на шляху цього розвитку. Тому й основна увага має бути сконцентрована не тільки на розвитку матеріальної сфери, як це було властиво індустріальному суспільству, а саме на гуманітарних проблемах, пов'язаних із розвитком і використанням людського потенціалу, передусім потенціалу особистості. Виключно важливу роль у вирішенні цих проблем повинна відіграти система гуманітарної освіти, структура і зміст якої сьогодні ще не відповідають новим викликам ХХІ ст. і не враховують специфічних проблем і особливостей інформаційного суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ґрунтовне соціально-філософське дослідження антропологічних проблем суспільного розвитку було започатковане ще у ХХ ст. у працях всесвітньо відомих філософів і соціологів М. Вебера, О. Шпенглера, Г. Зімеля, А. Тойнбі, Х. Ортеги-і-Гасета, К. Ясперса, А. Швейцера, М. Гайдегера, Е. Фрома й ін. Пізніше, у другій половині ХХ ст., проводиться дослідження тенденцій і антропологічних проблем розвитку постіндустріального (інформаційного) суспільства такими теоретиками інформаційного суспільства: Д. Беллом, З. Бжезинським, Р. Дарендорфом, М. Кастельсом, Д. Лайоном, М. Маклюеном, Й. Масудою, Е. Мореном, Е. Тоффлером, Т. Стоун'єром, А. Туреном, Ф. Уєбстером та ін.

Е. Тоффлер уперше найбільш ґрунтовно висвітлює питання про можливі ризики інформаційного суспільства, вказуючи на його загрози для людини як соціальної істоти; стверджуючи, що, з одного боку, інтелектуалізація умов праці, комп'ютерні технології є наступним кроком до створення інтелектуального середовища; з іншого, виникає небезпека щодо деформації людської свідомості. На його думку, цивілізація Третньої хвилі

заохочує індивідуальний розвиток, але це збільшує соціальну різноманітність, що провокує феномен соціального відчуження, оскільки індивідуалізоване самовираження посилює ізольованість. Д. Белл зазначив той факт, що, з одного боку, комп'ютерні технології провокують глобалізацію, яка поширюється в загальнолюдських масштабах і безпосередньо впливає на характер міжособистісного спілкування; а з іншого боку, індивідуалізація «замикає» особистість перед монітором комп'ютера; створює певну самоізоляцію від культурного контексту.

До досліджень гуманітарних проблем у контексті тотальної інформатизації у XXI ст. також долучилися вітчизняні науковці: О. Артюшенко, С. Даниленко, О. Данильян, О. Дзьобань, С. Жабін, Л. Іванова, А. Іовчева, А. Карпець, В. Кондрусева, О. Крюков, А. Куля, Н. Кушакова-Костицька, Н. Лазарович, М. Лукашенко, Н. Лютко, Л. Макаренко, А. Меньшеніна, Л. Мудрак, А. Назарчук, М. Онопрієнко, Ю. Петрухно, В. Пожувєв, В. Політанський, В. Поперечнюк, О. Проскуріна, К. Райда, І. Решетнікова, Л. Рижко, О. Селезньова, В. Скіртач, О. Шевчук, М. Шмиголь, В. Щербина, М. Яруш, К. Яценко й ін. У своїх працях вони досліджували особливості «суспільства знань», «мережевого суспільства», відобразили істотні зміни у стані особистості в інформаційному суспільстві. Для нас це має значення в сенсі трансформації свідомості індивіда. А у працях вітчизняних дослідників Т. Андрушенка, Н. Батечко, В. Баранівського, Р. Євсевича, В. Кременя, О. Пруднікової, О. Руденка й ін. розглядається проблема відповідності сучасної вищої освіти викликам інформаційної глобалізації, пропонується нові стратегії освіти.

Вивчення даної проблеми дозволяє констатувати, що, незважаючи на наявне ґрунтовне теоретичне дослідження особливостей інформаційної глобалізації та її антропологічних впливів, актуальною залишається проблема реформування гуманітарної складової частини освіти в Україні з урахуванням нових соціокультурних процесів.

Мета статті – дослідити основні антропологічні проблеми інформатизації та можливість їх вирішення за допомогою нових освітніх стратегій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зростання ролі людини в інформаційному суспільстві є об'єктивно зумовленим. Воно пояснюється тим, що основним об'єктом праці в цьому суспільстві буде інформація та її особистісна форма – знання, що стають найбільш цінним ресурсом подальшого розвитку суспільства. Тому у структурі зайнятості населення постійно зростає кількість людей, діяльність яких пов'язана з виробництвом, обробкою, зберіганням і поширенням інформації та знань. І тут ідеться не тільки про фахівців, які професійно зайняті в науці або ж в ІТ-сфері, але також і про представників інших професій – медичних працівників, інженерів, державних і муніципальних службовців, викладачів навчальних закладів тощо [2, с. 372].

Швидкий розвиток і поширення цифрової техніки, інформаційних і комунікаційних технологій, формування глобальної системи знань уже сьогодні відкривають перед людиною принципово нові можливості не тільки як чинника підвищення ефективності своєї праці, але також у сфері власного інтелектуального і культурного розвитку. Але прискорення темпу подій, що характерне для інформаційного суспільства, і скорочення часу реакції на них викликають певні негативні наслідки. Е. Тоффлер у своїй роботі «Шок майбутнього» («Футурошок») попереджав, що незабаром швидкі кардинальні зміни можуть захлеснути людей, організації, навіть цілі країни, що неодмінно призведе до дезо-

рієнтації та негативним чином впливатиме на здатність ухвалювати розумні, помірковані рішення, які необхідні для адаптації подальшої ефективної діяльності людей [3, с. 84].

Проблема невідповідності людини до змін являє собою серйозну загрозу для подальшого безпечного розвитку цивілізації, і тут все залежить від того, які особисті якості буде мати людина в найближчому майбутньому. У зв'язку із цим можна нагадати слова Ауреліо Печчеї, засновника і першого президента Римського клубу, що були написані ним у своїй монографії «Людські якості»: «Людині зараз не залишається нічого іншого, ніж якнайшвидше наблизитися до наступної фази свого розвитку – тієї, де вона, поєднуючи свою могутність із гідною мудрістю, навчиться підтримувати в гармонії та рівновазі всі людські справи. Але статися це може завдяки ланцюга подій, який я називаю «людською революцією»» (переклад мій – О. З.) [4, с. 35].

Про необхідність кардинальних змін у свідомості суспільства пишуть і деякі сучасні вчені. Так, наприклад, у 1997 р. вийшла у світ монографія під характерною назвою «Революція свідомості: Трансатлантичний діалог». У цій монографії на конкретних прикладах досить переконливо показано, що фундаментальна причина сучасної глобальної кризи цивілізації полягає в матеріалістичній орієнтації суспільної свідомості, що панує в сучасному «суспільстві споживання» і викликає все більше занепокоєння серед філософів. Ця ситуація характеризується в даній монографії такими словами: «Наша ділова етика, наша політика, навіть наш індивідуальний спосіб життя – усе це лише симптоми більш глибокої проблеми. Уся наша цивілізація нежиттєздатна, і причина цього полягає в нежиттєздатності нашої ціннісної системи, самої нашої свідомості, що визначає наше ставлення до світу» (переклад мій – О. З.) [5, с. 20].

Також і сучасний німецький філософ У. Вікерт уважає, що саме ця матеріалістично орієнтована культура і являє сьогодні найбільшу загрозу для подальшого стійкого і безпечного розвитку суспільства, оскільки руйнує моральні засади суспільства, породжує подвійні стандарти [6, с. 75].

Серед причин, що роблять людину основним чинником ризику в інформаційному суспільстві, є і проблема інформаційної нерівності, розриву. Її суть полягає в тому, що далеко не всі члени інформаційного суспільства зможуть практично використовувати ті нові можливості, які воно пропонує людині. Необхідність спеціальної підготовки людини до життя в інформаційному суспільстві та мінімізації інформаційної нерівності підкреслюється в основних документах Всесвітнього саміту з інформаційного суспільства (далі – ВСІС) (Женева, 2003 р.; Туніс, 2005 р.).

Концепція Всесвітньої зустрічі на вищому рівні з питань інформаційного суспільства фіксує 36 пріоритетних напрямів, що потребують постійної уваги під час реалізації Концепції на період після 2015 р. Зокрема є позиції, які стосуються багатьох аспектів проблеми соціалізації людини й інформаційної нерівності в умовах інформаційного суспільства [7].

Зазначимо, що брати до уваги варто не тільки економічні й інструментально-технологічні чинники, що пов'язані з можливістю забезпечення доступу користувачів до електронних засобів та інформаційних ресурсів суспільства, але передусім гуманітарні чинники, що залежать від якостей самої людини. До них належать, наприклад, інформаційна компетентність, інформаційна культура особистості, загальна освіченість, а також мотивація людини, її прагнення до пізнання і самонавчання, розвитку своїх інтелектуальних здібностей. Адже, якщо в самій людині немає бажання бути активним членом інформаційного суспільства, то жодні техніки і технології їй не допомо-

жуть. Варто зауважити, що інформаційна культура передбачає не тільки певні знання, а й певне застосування цих знань і вдосконалення їх у процесі тієї чи іншої діяльності, зокрема діяльності, що пов'язана з інформацією. Причому саме застосування й удосконалення знань є значущим лише у творчості, що реалізується в будь-якій сфері життєдіяльності людини. А тому мотиви творчості, мотиви цієї діяльності людини є природною психологічною компонентою такої характеристики особистості, як її інформаційна культура [8, с. 155].

Щоб сформувати інформаційну культуру суспільства і кожної людини, що відповідає сучасному рівню розвитку техніки й інформаційних технологій, необхідний цілий комплекс заходів, який стосується всіх ланок соціальної системи. Процес формування інформаційної культури особистості тільки тоді може стати ефективним, коли розроблена спеціальна програма діяльності, із чітко сформульованою метою і послідовністю дій, що ведуть до досягнення поставленої мети.

Крім того, без цілісної державної політики неможливо говорити про успішне вирішення завдань формування інформаційної культури особистості. Формування інформаційної культури особистості є соціальним замовленням даного етапу розвитку суспільства, оскільки культура інформаційного суспільства визначається рівнем культури людей. Усе це має велике значення, оскільки успішність інформатизації в тій чи іншій країні буде визначати роль і місце цієї держави у світовому співтоваристві.

Отже, формування нової інформаційної культури особистості і суспільства, адекватної умовам і вимогам інформаційного суспільства, є однією з актуальних проблем сучасності. Ця культура передбачає не тільки більш високий ступінь компетентності людини у використанні нових засобів в інформаційній діяльності, але передусім розвиток її багатьох особистих якостей, як-от філологічна культура, просторове образне мислення, здатність до самоосвіти і творчості. Усі ці якості найбільш затребувані в суспільстві знань і допоможуть людині ефективно використовувати можливості цього суспільства для досягнення як своїх особистих, так і суспільних цілей. Однак формування нової інформаційної культури особистості та суспільства може бути досягнуто лише об'єднаними зусиллями культури, науки й освіти.

На думку багатьох теоретиків інформаційного суспільства, одним із важливих і соціально значущих результатів формування нової інформаційної культури особистості та суспільства має стати формування інформаційної етики, що відповідала б викликам постіндустріального суспільства [9, с. 375]. Інформаційна етика є необхідним компонентом ще й тому, що тільки вона зможе забезпечити необхідний рівень його інформаційної безпеки, оскільки жодні технічні, юридичні, організаційні й інші заходи самі собою вирішити цю проблему повною мірою принципово не зможуть.

Отже, сучасна університетська освіта, як пише О. Руденко, «має формувати майбутнього фахівця не стільки в парадигмі ремесла, скільки в перспективі інтелекту. А це означає органічне поєднання сучасної професійної підготовки із програмами якісної соціально-гуманітарної освіти. Тільки така стратегія розвитку сучасних освітніх практик здатна реально забезпечити інвестиції в людський капітал, який обґрунтовано оцінюється сьогодні як визначальний чинник соціально-економічного прогресу» [10].

З розвитком інформаційного суспільства пов'язані інтенсивні процеси становлення нової освітньої парадигми, в основі якої лежить зміна фундаментальних уявлень про людину та її розвиток через освіту. Передусім змінюється основна освітня мета, яка тепер полягає не стільки в передачі знань від викладача

до студента чи від вчителя до учня, скільки в забезпеченні умов для самовизначення, саморозвитку і самореалізації особистості. Така освітня стратегія базується на синергетичному розумінні системи освіти як надскладної, нелінійної, відкритої системи, що самоорганізується. Отже, Н. Батечко цілком обґрунтовано пропонує змінити модель сучасної класичної освіти, що не відповідає сучасним умовам, новою, що буде заснована на методологічних принципах синергетики як науки про складні системи, що саморозвиваються: «Україні варто, на нашу думку, послугоуватись методологічним орієнтирами, на ґрунті яких сфера освіти розглядається як складна, відкрита, нелінійна система, у якій постійно відбувається обмін інформацією, яка підвладна різноманітним впливам соціуму та в якій стани спокою та нерівноважності постійно змінюють один одного й уможливають її розвиток. Використання синергетики як методології освітології дозволяє осмислити спільні для різних галузей знань загальні процеси, розпізнати в них нові ідеї та сфокусувати їх на перспективних напрямках розвитку сфери освіти» [11].

У новій освітній парадигмі, де учень стає суб'єктом пізнавальної діяльності, а не об'єктом педагогічного впливу, діалогічності, інтерактивні відносини викладача і студента визначають основні форми організації навчального процесу. Результатом стає активна, творча діяльність учня, далека від традиційної моделі освіти, що полягає у трансляції знань від викладача-лектора студентам. Сучасний фахівець має не тільки володіти певним обсягом знань, а й уміти вчитися: шукати і знаходити необхідну інформацію, щоб вирішити ті чи інші професійні завдання чи проблеми, використовувати різноманітні джерела інформації для вирішення виробничих проблем, постійно здобувати додаткові знання, що стають єдиним джерелом стійкої конкурентоспроможності в сучасних умовах.

Переорієнтація цілей освітнього процесу передбачає зміну предметно-онтологічної моделі навчання гносеологічною моделлю, за якої основу предмета навчальної дисципліни становить методологія науки, її пізнавальні засоби і технології. Вона формує у студентів здатність самостійного вироблення цілісної системи вирішення професійних проблем, стимулює потреби в самостійному творчому та науковому пошуку.

Серед істотних рис і принципів нової освітньої парадигми можна виділити такі, як:

1. Фундаменталізація, що полягає у формуванні базових знань, що являють собою єдину світоглядну наукову систему на основі сучасних уявлень про науку та її методи [12, с. 282].

2. Гуманітаризація, що полягає у спрямованості навчання до людини, у створенні умов для розвитку творчої індивідуальності [13, с. 80].

3. Інформатизація, що являє собою сукупність взаємопов'язаних дій, що спрямовані на створення умов для задоволення інформаційних потреб всіх учасників освітнього процесу [14].

Отже, нова стратегія вищої освіти передбачає, що її визначальною тенденцією має бути не подальша диференціація різних способів пізнання світу, а навпаки, їхня інтеграція, системний і синергетичний підходи до вивчення світу, що засновані на використанні новітніх технічних засобів, сучасних комунікацій та інформаційних технологій. На думку В. Кременя, саме реалізація синергетичного підходу в освітній діяльності полягає в оновленні змісту, форм і методів початку з урахуванням таких чинників, як відкритість, самоорганізація, саморозвиток, креативність і нелінійність мислення, управління та самоуправління тощо [15, с. 5]. Принципи синергетики забезпечують нестандартний підхід

до навчання, повноту й високу якість предметних знань, професійне становлення та професійну адаптацію майбутнього фахівця через різні навчальні дисципліни, з урахуванням їх міждисциплінарних зв'язків.

Висновки. Отже, нами були проаналізовані основні тенденції інформаційної глобалізації світу. Особлива увага була приділена антропологічним проблемам, які останнім часом загострюються: це і невідповідність більшості людей до нових умов життя в умовах стрімкого збільшення інформаційних потоків, що обрушуються на свідомість людей, і прогалини у сфері формування інформаційної культури молоді, що є, безумовно, негативним чинником соціокультурного відчуження в умовах інформаційної глобалізації.

Обґрунтовується, що глибинне коріння практично всіх глобальних проблем розвитку інформаційної цивілізації – не в економічній, політичній або технічній сферах, а зумовлені саме системою духовних цінностей, де переважає орієнтація на задоволення матеріальних потреб людини на шкоду її інтелектуальному і духовному розвитку. Доки ця ціннісна орієнтація не перестане домінувати в суспільстві, ні про які надії на подолання сучасної кризи цивілізації говорити просто не доводиться. Однак для того, щоб нова гуманістична система цінностей зазнала необхідних змін, будуть потрібні певні гуманітарні зміни в суспільній свідомості, що може бути здійснено, серед іншого, шляхом зміни освітньої соціально-гуманітарної парадигми. Розкриваються основні принципи цієї парадигми – фундаменталізація, гуманітаризація, інформатизація. Автор показує, що методологія синергетики як раз відповідає новим викликам інформаційного суспільства, оскільки дозволяє синтезувати та використовувати дані різних наук, як точних, так і гуманітарних, для вирішення соціально-гуманітарних проблем сучасності за допомогою міждисциплінарних досліджень.

Література:

1. Запороженко О. Антропологічні проблеми інформаційного суспільства. *Молодий вчений*. 2016. № 12.1 (40). С. 81–86.
2. Лайон Д. Інформаційне суспільство: проблеми та ілюзії. *Сучасна зарубіжна соціальна філософія*. Київ, 1996. С. 362–380.
3. Андрущенко Т. Футурологічне бачення перспектив політичного та культурного розвитку людства (на прикладі концепції «футурошоку» Елвіна Тоффлера). *Науковий вісник*. Серія «Філософія». Харків : ХНПУ, 2016. Вип. 47. Ч. I. С. 82–89.
4. Печечи А. Человеческие качества. Москва : Прогресс. 312 с.
5. Гроф С., Ласло Э., Рассел П. Революция сознания: Трансатлантический диалог. Пер. с англ. М. Драчинского. Москва : АСТ, 2004. 248 с.
6. Філософія сьогодні. Розмови з Ульрхом Беком, Гансом-Георгом Гадамером, Юргеном Габермасом, Гансом Йонасом, Віторіо Гьосле та ін. Київ : Альтерпрес, 2003. С. 75.
7. Всемирный саммит по информационному обществу. URL: <https://www.lawtrend.org/information-access/blog-informationaccess/vsemirnyj-sammit-po-informatsionnomu-obshhestvu-podvel-itogi-10letnej-raboty-i-predlozhil-kontseptsiyudalnejshhego-razvitiya>.
8. Прудникова О. Інформаційна культура і формування «людини інформаційної». *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2016. № 2 (29). С. 154–165.
9. Лайон Д. Інформаційне суспільство: проблеми та ілюзії. *Сучасна зарубіжна соціальна філософія*. Київ, 1996. С. 362–380.
10. Руденко О. Про необхідність та доцільність вивчення філософії у вищій школі. *Modern Directions of Theoretical and Applied Researches*. SWorld, 17–29 March, 2015. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Rudenko-pro.htm>.
11. Батечко Н. Методологія освітології : синергетичний аспект. *Освітологічний дискурс*. 2017. № № 1–2. С. 1–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2017_1-2_3.
12. Баранівський В. Компетентність і фундаменталізація освіти як сучасні парадигми розвитку вищої освіти. *Вісник Національного університету оборони України*. 2011. № 6 (25). С. 282–284.
13. Євсович Р.В. Гуманізація та гуманітаризація вищої освіти в Україні: історичний аспект / Р.В. Євсович // *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2012. -№ 5 (52). С. 79–87.
14. Блажук О. Інформатизація освіти – одна з вимог сучасності. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2015. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2015_2_5.
15. Кремень В. Педагогічна синергетика: понятійно-категоріальний синтез. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2013. № 3. С. 3–19.

Zaporozhchenko O. Anthropological aspects of the information society and new educational strategies

Summary. The article briefly characterizes the information society paying particular attention to how the role of man himself changes in the processes of global informatization of society. On the one hand, the information society can significantly improve labor efficiency, unleash the potential of the individual in free and creative activity, and express oneself in the innovative and scientific fields. On the other hand, it is a person in these conditions that can become a risk factor. This research is devoted to the study of the anthropological problems of information globalization and the possibilities for solving them with the help of new educational strategies.

Basing on the results of fundamental researches by foreign theorists of the information society, the author identifies the main problem – the society is not ready for the new realities of information globalization. E. Toffler named this problem “the shock of the future”, and it took root in the scientific literature of the 21st century. The analysis of the literature allows us to establish that one of the problems of the information society is the consumer value system, which has been formed in the twentieth century. However, in the circumstances of rapidly developing information society the old system of values poses a certain threat to the future of civilization.

The article also considers the problem of the “information gap”. It is a new type of social inequality caused by the fact that a certain part of the population does not have the proper level of knowledge and skills to work with information technologies and, accordingly, cannot adapt to the new conditions of total digitalization and, accordingly, is marginalized. In the context of this problem, the phenomenon of personal information culture is comprehensively considered, the main strategic directions and guidelines for its formation are shown. Particular attention is paid to a new type of ethics – “information ethics”. The conclusion is substantiated about the need for due attention to the problem of forming a new system of humanistic values that would meet the challenges of information globalization with the help of new strategies, trends and paradigms of education. The basic tendencies of modern higher education, such as fundamentalization, humanization, informatization are examined. The expediency of the synergetic paradigm of education is substantiated. This paradigm considers education as an open, non-linear, self-organizing system. It meets the demands of the information society, since it allows to enrich the scientific methodology and stimulate the conduct of interdisciplinary research, which will significantly improve the quality of both technical and social-humanitarian education.

Key words: information society, informatization, information culture, anthropological problems, educational strategies, humanitarianization.